МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри

_____ _____ Реєстраційний № _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 20___ р. «___» _____ 20___ р.

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 5-9 КЛАСІВ ЗЗСО У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ І ФРАЗЕОЛОГІЇ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кваліфікаційна робота
студента групи АЗЛм-23
ступінь вищої освіти магістр
спеціальності 014.021 Мова і
література (англійська)
Корнієнка Валерія
Владиславовича

Керівник кандидат педагогічних
наук, доцент кафедри перекладу та
слов'янської філології
Мацепура Людмила Леонідівна

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS___ Кількість балів ___

Голова ЕК _____ _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____ _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Кривий Ріг – 2024

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Корнієнко Валерій Владиславович, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав і не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП……. 4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІДІОМАТИЧНИХ ВИРАЗІВ..... 8

1.1. Характеристика та особливості лінгвістичної компетентності..…..... 8

1.2. Реалізація лінгвістичної компетентності з англійської мови в основній школі…… 11

1.3. Аналіз сучасних та старих методів реалізації лінгвістичної компетентності з англійської мови..……..... 16

1.4. Ідіоматичні вирази та їх лінгвістичні особливості..…….. 23

Висновки до розділу 1…… 25

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ІДЕОМАТИЧНИХ ВИРАЗІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ…….…… 29

2.1. Планування комплексів завдань з вивчення ідіоматичних виразів на уроках англійської мови в основній школі……... 29

2.2. Розробка комплексу завдань для учнів 5-их класів основної школи……... 30

2.3. Розробка комплексу завдань для учнів 6-их класів основної школи……... 32

2.4. Розробка комплексу завдань для учнів 7-их класів основної школи……... 34

2.5. Розробка комплексу завдань для учнів 8-их класів основної школи……... 35

2.6. Розробка комплексу завдань для учнів 9-их класів основної школи……... 36

Висновки до розділку 2…….. 38

ВИСНОВКИ…… 40

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……... 43

ДОДАТКИ……... 47

ВСТУП

На даному етапі розвитку методики навчання англійської мови ми можемо спостерігається підвищений інтерес до її більшого вдосконалення. Підтвердження цьому знаходять своє відображення в численних дослідженнях, які охоплюють такі галузі, як педагогіка, лінгвістика, культурологія та когнітивна психологія. Особливу увагу викликає вивчення лексики та як проводити комунікацію на оптимальному рівні. За реалізацію даних аспектів мови відповідає лексична компетентність, яка є однією з ключових складових успішного опанування іноземної мови. Хоча науковці окреслюють лексичну компетентність майже універсально, шляхи або методи її формування зумовлюють необхідність більш детального аналізу.

Відомо, що лексична компетентність безпосередньо впливає на здатність учнів ефективно спілкуватися англійською мовою. Формування цієї компетентності відбувається через поєднання традиційних та інноваційних підходів, зокрема із залученням таких лексичних елементів, як ідіоматичні вирази. Вони сприяють не лише розширенню словникового запасу, але й кращому розумінню культурних аспектів, які відіграють важливу роль у комунікації.

Попри зростаючий інтерес до лексичної компетентності, аналіз сучасного стану проблеми показує, що в українських освітніх програмах питання формування лексичної компетентності з акцентом на ідіоматичні вирази не розкрито на оптимальному рівні, аби учні могли диференціювати їх, не кажучи про використання. Як наслідок, учні основної школи можуть володіти необхідним лексичним запасом, але у них відсутні навички розуміння та використання ідіоматичних виразів, що ускладнює їхнє спілкування англійською мовою.

Отже, актуальність даної роботи полягає у необхідності розробки вправ, які сприятимуть формуванню лексичної компетентності учнів основної школи

з використанням ідіоматичних виразів. Запропонована робота спрямована на забезпечення вчителів інструментами для організації інтерактивного та комунікативного навчального процесу.

Метою дослідження є окреслення особливостей формування лексичної компетентності з англійської мови в основній школі з подальшим використанням ідіоматичних виразів у комплексі завдань для учнів відповідних класів.

Досягнення цієї мети здійснювалося за допомогою рішення наступних **завдань**:

1. розглянути та охарактеризувати лексичну компетентність з англійської мови відповідно до вимог освіти в основній школі;
2. виділити методологічну базу формування лексичної компетентності з англійської мови;
3. проаналізувати та визначити, чим є ідіоматичний вираз та чим він відрізняється від фразеологічного;
4. спланувати комплекс завдань для формування лексичної компетентності з використанням ідіоматичних виразів для учнів 5-9-их класів основної школи;
5. розробити відповідні комплекси завдань ідіоматичних виразів для учнів 5-9-их класів основної школи;

Об'єкт дослідження – явище лексичної компетентності з англійської мови в межах основної школи.

Предмет дослідження – особливості формування лексичної компетентності з англійської мови в основній школі з використанням ідіоматичних виразів.

Матеріалом дослідження для нашої роботи слугували наукові праці Дж. Річардса, П. Нейшена, Б. Хенріксена, М. Льюїса, С. Діка, О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецької та інших. Також ми зверталися до Закону України «Про освіту» за редакцією від 16.08.2024 та навчальних програми з іноземних

мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов для 5–9-их класів.

Використаними **методами є:**

1. **Теоретичні:**

- вивчення наукової літератури, які були б тематично пов’язані з лексичною компетентністю;
- узагальнення та дедукція;
- вивчення документів української законодавчої сфери України та навчальних програм з іноземних мов для 5-9-их класів.

2. **Практичні:**

- планування та розробка комплексів завдань реалізації лексичної компетентності за допомоги ідіоматичних виразів для 5-9-их класів.

3. **Наочні:**

- створення візуального супроводу для розроблених комплексів вправ та.

Практичне значення одержаних результатів.

Практичне значення роботи полягає у створенні комплексів завдань, які можуть стати ефективним інструментом для викладачів англійської мови в основній школі. Розроблені матеріали враховують потенційний рівень знань учнів, а також старі та сучасні методи лексичної компетентності. Власне завдання зорієнтовані на всебічний розвиток мовленнєвих навичок: читання, аудіювання, говоріння та письма, що також забезпечує комплексне формування лексичної компетентності.

Завдяки цим матеріалам учні зможуть не лише розширити свій словниковий запас, але й навчитися використовувати ідіоматичні вирази під час комунікації. Це сприятиме підвищенню їхньої впевненості у спілкуванні англійською мовою.

Крім того, запропоновані завдання можуть бути адаптовані для роботи з учнями різного рівня підготовки, що робить їх універсальним інструментом у руках вчителя. Комплекс може використовуватися як під час уроків, так і для

самостійного або домашнього опрацювання, забезпечуючи учням додаткові можливості для поглиблення знань.

Кваліфікаційна робота пройшла апробацію у 7-ій Міжнародній дистанційній студентській науковій конференції «Розвиток суспільства та науки в умовах цифрової трансформації» (15 листопада 2024 р., м. Тернопіль, Україна).

Структура й обсяг роботи: робота складається із вступу, двох розділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг курсової роботи складає 70 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІДІОМАТИЧНИХ ВИРАЗІВ

1.1. Характеристика та особливості лінгвістичної компетентності

На даний момент компетентність являє собою динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, цінностей та інших особистих якостей, які визначають успішність виконання наступних задач:

- «уміти розрізняти об’єкти, ознаки, властивості;
- аналізувати і пояснювати причини і наслідки подій, вчинків, явищ;
- створювати тексти, вироби, проекти;
- висловлювати ставлення до подій, вчинків своїх та інших;
- брати участь в колективних справах; у розв’язанні навчальних завдань; оцінювати вчинки, різні моделі поведінки та ін.;
- користуватись певними предметами [15, с. 12; 16].»

Ще до того, як загально було введено поняття компетентності, а у нашому випадку ми розглядаємо саме лінгвістичну, людство завжди взаємодіяло з одними з основних лексичних одиниць, а саме словами. Тому, щоб зрозуміти, що таке лексична компетентність, нам необхідно з'ясувати, як відбувається процес вивчення слова у її основі.

Дж. Річардс був одним із перших дослідників прикладної лінгвістики, який хоча й не вивів та охарактеризував поняття лексичної компетентності, але запропонував концепцію «знання слова». Дана концепція, на думку вченого, включає в себе знання ступеня ймовірності зустріти слово в мові або на папері, специфіку використання слова відповідно до варіацій функцій та мовленнєвої ситуації. Також береться до уваги синтаксична поведінка: як є

основна форма слова змінюється у реченнях, які похідні утворюються у певній мережі асоціацій між одним та іншими словами в мові. Після цього розглядається семантика слова: основне та різні значення [40].

Пізніше П. Нейшен переглянув та модифікував концепцію Дж. Річардса та вивів лексичну компетентність, пов'язавши її з знанням слів. Згідно модифікованої концепції П. Нейшена, лексична компетентність включає три види знань:

- знання форми: усна та письмові форми, морфеми;
- знання значення: форма та значення, концепт та посилання, асоціації;
- знання використання: граматичні функції, словосполучення та їх обмеження у вживанні [34, с. 33-52].

Основною ідеєю у модифікованій концепції П. Нейшена є те, що знання слів розвивається в певному континууму ієрархічного порядку. Паралельно, Б. Хенріксен запропонував вже свою тривимірну конццепцію лексичної компетентності:

- від часткового до точного знання;
- глибина знання;
- від сприйняття до репродукції.

Перший вимір стосується обсягу словникового запасу. Даний вимір можна уявити концептуально як певний континуум від простого або часткового розпізнавання слів до точного рівня розуміння. Однак варто зазначити, що обсяг словника не може бути єдиним виміром, за допомогою якого можна прийти до розуміння носія мови. Відповідно, важливого значення набувають другий і третій виміри. Другий вимір стосується відношення слова до інших, які є наявними у лексиконі. Цей зв'язок може бути, наприклад, бути вираженим через антонімію, синонімію, гіпонімію або обмеження вживання словосполучень. Третій вимір стосується рівня засвоєння словникових знань. Даний рівень відображається у здібностях учня до розуміння та продукування слів [28].

Аналізуючи розвиток науково-лінгвістичних концепцій вивчення слова як лексичної одиниці, можна побачити, як поступово розширюється предмет дослідження, відходячи від власне вивчення слів до особливостей їх вживання у мовленнєвому середовищі. Таким чином, лексична компетентність, яку можна визначити як здатність доречно й ефективно використовувати слова у певному мовленнєвому середовищі, консеквентно стає тісно пов'язаною з в комунікативною компетентністю.

Одним з перших про даний взаємозв'язок зазначив М. Льюїс у своїй критиці актуального на той час акценту власне на граматиці під час вивчення мов: «Мова складається з граматикалізованої лексики, а не лексикалізованої граматики». Таким чином, він перестав розглядати лексику у дихотомії до граматики та поставив комунікацію в центр вивчення мови. Дане зміщення у М. Льюїса отримало назву лексичного підходу: «Лексичний підхід ставить передачу значення в центр мови та вивчення мови. Це призводить до акцентування уваги на головному носії значення – лексиці». Також на думку М. Льюїса лексиці слід приділяти значну увагу у викладанні іноземної мови [30; 31].

Майже у той самий період приходить до того самого висновку й С. Дік. Він стверджує, що комунікативна компетентність включає в себе не тільки здатність тлумачити та інтерпретувати мовні вирази, але й здатність використовувати ці вирази у відповідний та ефективний спосіб відповідно до природніх норм вживання [24, с. 5-6].

У своїх актуальних роботах Дж. Річардс, не відходячи від своєї концепції «вивчення слова», ставить словник та лексичні одиниці у центр вивчення та комунікації, бо, на його думку, жодна кількість граматичного чи іншого типу лінгвістичного знання не може бути використана в комунікації чи дискурсі без активного застосування комунікативної лексики [39, с. 27].

На даний момент існування тісного зв'язку між лексичною та комунікативною компетентностями не підлягає запереченню, адже є

загальновизнаним не тільки в суто мовознавчому середовищі, а й у методиці навчання іноземних мов.

Як зазначають вітчизняні методисти О. Бігич, Н. Бориско та Г. Борецька: «лексика стає своєрідним центром формування мовних здібностей й комунікативної компетенції учня. Таким чином, методикою навчання іноземних мов і культур стверджується, що лексика вивчається не для того, аби її просто знати, а з метою отримання здатності спілкуватись, користуючись нею у взаємодії з інакшими способами: фонетичними, граматичними та невербальними. З цього випливає, що навчання лексики є не стільки основною метою, скільки засобом навчання усіх видам мовленнєвої діяльності» [2, с. 217].

Ми вважаємо, що доречно використати визначення лексичної компетентності, яку дають саме зазначені методисти навчання іноземних мов. Отже, лексична компетентність – «це здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості» [2, с. 216].

1.2. Реалізація лінгвістичної компетентності з англійської мови в основній школі

Перед тим, як власне охарактеризувати стан реалізації лінгвістичної компетентності з англійської мови, треба дати визначення поняттю «основна школа»: «Відповідно до освітнього рівня … І ступінь - початкова школа, що забезпечує початкову загальну освіту, ІІ ступінь - основна школа, що забезпечує базову загальну середню освіту, ІІІ ступінь - старша школа, що забезпечує повну загальну середню освіту, як правило, з профільним спрямуванням навчання …» [18].

Згідно Закону України «Про освіту» за редакцією від 16.08.2024, друга ступінь освіти проходить у двох циклах базової середньої освіти – тобто від 5 до 9 класів:

- «перший цикл початкової освіти - адаптаційно-ігровий (1-2 роки навчання);
- другий цикл початкової освіти - основний (3-4 роки навчання);
- **перший цикл базової середньої освіти** - адаптаційний (5-6 роки навчання);
- **другий цикл базової середньої освіти** - базове предметне навчання (7-9 роки навчання);
- перший цикл профільної середньої освіти - профільно-адаптаційний (10 рік навчання);
- другий цикл профільної середньої освіти - профільний (11-12 роки навчання) [16].»

Власне лексична компетентність реалізується в межах компетентного навчання освітньої реформи 2017 року, яка отримала назву «Нова Українська Школа». На жаль, реформування освітнього процесу в середній школі, який розпочався у вересні 2022 року, наклався на рік повномасштабної війни. Також з боку тодішнього керівництва було недостатньо впроваджених реформ [40].

Саме компетентнісне навчання має на меті динамічно поєднати знання, уміння та цінності. Основною ідеєю даного навчання є наступною: знання у цьому випадку не є самоціллю, а засобом формування умінь. Але недостатньо лише засвоїти окремі уміння, важливим є навчитись їх застосовувати як у типових, так і в нестандартних ситуаціях. Вважається, що це дає змогу сформувати ціннісне ставлення до отриманих знань та навчитись адаптуватись, ухвалювати рішення у різних ситуаціях. Власне викладання нової теми за компетентнісного навчання ґрунтується на проблемному та діяльнісному підходах [16; 20].

Наступною важливою ланкою нашої роботи має бути визначення цільового рівня реалізації лексичної компетентності в середній школі. Згідно навчальної програми для 5-9 класів з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим даних мов, очікуваним загальними рівнями володіння під кінець навчального процесу мають бути:

- A2 для загальноосвітніх шкіл;
- B1 для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням [13].

Для подальшої роботи маємо зазначити, що наша увага буде зосереджена власне на загальноосвітніх школах. Отже, нас цікавить рівень володіння англійською мовою A2 і як це впливає на кількість вивченого лексичного матеріалу під час реалізації лексичної компетентності.

За оцінками, кількість однокорінних слів в англійській мові становить приблизно від 88 500 до 114 000, але далеко не усі учень загальноосвітньої школи має знати [26; 33]. За даними О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецької, очікувана кількість слів або лексичних одиниць пасивного словникового запасу, залежно від рівня, становить:

- starter – 200 лексичних одиниць;
- beginner (A1) – 300-400 лексичних одиниць;
- elementary (A1) – 600-800 лексичних одиниць;
- pre-Intermediate (A2) – 1000-1200 лексичних одиниць;
- sntermediate (B1) – 1400-1900 лексичних одиниць;
- upper Intermediate (B2) – 1800-2300 лексичних одиниць;
- advanced (C1) – 2500-3800 лексичних одиниць [2, с. 223].

Дані показники дуже різняться від тих, що дають власне зарубіжні лінгвісти. Згідно з пізнім аналізом П. Нейшена, освічений носій мови може знати до 20 000 однокорінних слів, а їх обсяг збільшується зі швидкістю близько 1000 слів на рік [35; 36]. Однак більшість учнів, які вивчають іноземні

мови, навряд чи можуть додати 250 однокорінних слів за той самий період часу, що й носії мови [34].

Необхідний обсяг для сприйняття та проведення маніпуляцій зі словами, як, наприклад, читання, часто не є однозначним та залежить як від автора, так і часу з обставинами, що робить його комплексним питанням. Наприклад, спочатку П. Нейшен вважав, що учням, які вивчають англійську мову як іноземну, для проведення аудіювання та читання необхідно володіти від 6000 до 9000 однокорінних слів. Пізніше цей показник впав до 5000 однокорінних слів [29; 35; 39]. Наприклад, в свою чергу, Х. Халстун та С. Хазенберг чітко зазначають, що для студентів, які спілкуються академічною англійською мовою на університетському рівні необхідно володіти приблизно до 10000 однокорінних слів [27].

Як вже було зазначено, зазначені показники, попри те, що вони чітко пов’язані з однокорінними словами, є зависокими і радше слугують прикладом, щоб зрозуміти, як лінгвісти ставляться до мови, яка для них є рідною. Тому, оскільки ми знаходимося у сфері навчання, варто звернутися до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Зважаючи на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти на рівні А2, учень:

- «володіє базовим мовним репертуаром, який дозволяє їм вирішувати повсякденні ситуації з передбачуваним змістом, хоча, як правило, їм доводиться спрощувати свої повідомлення та шукати слова/знаки;
- може створювати короткі, повсякденні висловлювання для задоволення простих потреб конкретного типу (наприклад, особисті дані, розпорядок дня, бажання та потреби, запити на інформацію);
- може використовувати базові моделі речень та спілкуватися за допомогою завчених фраз, груп з декількох слів/знаків та формул про себе та інших людей, про те, чим вони займаються, місця, речі тощо;

- має обмежений репертуар коротких заучених фраз, які охоплюють передбачувані ситуації виживання; часті помилки і непорозуміння відбуваються в нестандартних ситуаціях. [23, с. 131].»

Отже, можемо стверджувати, що рівень володіння іноземною мовою А2 характеризує учня як того, хто досі знаходиться на базовому рівні. Такий учень все ще покладаються на знайоме, щоб допомогти собі з розумінням мови та створенням текстів. Якщо учень виходить за межі знайомого, то ризикує заплутатися та помилятися. При цьому учень може формувати прості, але дієві для простих ситуацій, речення та має пасивний словниковий запас з приблизно 1000 лексичних одиниць.

Повертаючись до лексичної компетентності, її реалізації на усіх рівнях володіння іноземною мовою проходить у наступні два етапи:

- етап ознайомлення. На даному етапі формуються знань про лексичну лексичний матеріал: яке значення має та як використовується;
- етап автоматизації. На даному етапі формуються відповідні навички спочатку на рівні словоформи, словосполучення, фрази, речення, а потім понадфрази, закінчуючи мінітекстом або текстом [2, с. 223].

Варто зазначити, що, хоча рівень А2 має бути кінцевим та очікуваним результатом, не усі учні матимуть необхідний рівень підготовки як на початку середньої школи, так і в подальших класах для його досягнення. Тобто вчитель має усвідомлювати поточний рівень лексичної компетентності учнів та надавати учням широкі можливості для її реалізації. Відповідно для цього вчитель має мати певний методичний багаж, який він може застосувати під час навчання, не забуваючи про навчальну ціль уроку.

1.3. Аналіз сучасних та старих методів реалізації лінгвістичної компетентності з англійської мови

Під час вивчення та засвоєння лексичного матеріалу є важливим звернути увагу на методи, які можуть бути використані вчителем для реалізації лексичної компетентності учня. Умовно дані методи можна поділити на традиційні, або ж класичні, та сучасні. Останні мають більше найменувань: нетрадиційні, інтерактивні, інформаційні тощо. Почнемо з власне з традиційних методів.

Згідно нашого аналізу, традиційні, або ж класичні методи реалізації лексичної компетенції характеризуються послідовному та механічному вивченні лексичного, фонетичного та синтаксичного матеріалу, поступово рухаючись від простих завдань до більш складних. З часом учні мають розвинути та поглибити свої знання, отримуючи все більш складні завдання. У результаті формуються нові знання, а незнайомий лексичний матеріал перетворюється у пасивний та активний запас слів.

Можна виокремити наступні традиційні методи реалізації лексичної компетентності, які, попри суттєві зміни в навчальному середовищі, досі слугують опорою:

- перекладацько-граматичний. Суть: вивчення та засвоєння лексичного матеріалу відбувається через аналіз і переклад слів. Основним видом діяльності або ж вправою є заучування і власне переклад учнем лексичного матеріалу у великій кількості, той час як вчитель контролює процес;
- свідомо-практичний. Суть: вивчення та засвоєння лексичного матеріалу відбувається через зіставлення з рідною та іноземною мовами з подальшим практичним використанням. Для цього вчитель має завчасно відібрати лексичні конструкції, які мають подаватися у

концентрованому, невеликому вигляді. Особливістю даного методу є ведення уроку рідною для учнів мовою;

- свідомо-порівняльний. Суть: як і у свідомо-практичному методі, вивчення та засвоєння лексичного матеріалу відбувається через рідну мову, де метою є власне зіставлення її з іноземною. Характеризується більшим обсягом лексичного матеріалу та веденням уроку рідною мовою;
- логічний метод вродженого засвоєння граматики. Суть: вчитель готує лексичний матеріал за частотою вживання та соціальним контекстом, або темою. Використання іноземної мови не є імперативним;
- прямий натуральний метод. Суть: вчитель відбирає лексичний матеріал, який зосереджений на слові та його значенні в певному соціальному контексті. Характеризується тим, що засвоєння нового лексичного матеріалу відбувається інтуїтивно без використання рідної мови;
- прямий активний метод. Суть: вчитель відбирає лексичний матеріал згідно певної мовної ситуації та соціального контексту. Характеризується відсутністю аналізу, перекладу та акцентом на багаторазовому повторенні лексичного матеріалу;
- аудіо-лінгвальний метод. Суть: вчитель відбирає та структурує лексичний матеріал для аудиального сприйняття, градуючи його за складністю. Характеризується поступовим заучуванням: лексичний матеріал засвоюється через багаторазове прослуховування, де спочатку формується аналогія, потім – складні структури, які використовуються для усного спілкування;
- аудіовізуальний метод. Суть: вчитель відбирає лексичний матеріал з відповідними зображеннями. Характеризується аудиальним заучуванням лексики з опорою на зазначені зображення. Сам відбір матеріалу відбувається за інтересом;

- усний метод Г. Палмера. Суть: вчитель відбирає лексичний матеріал та складає його у мовні зразки. Учні в свою чергу мають передчасно ознайомитися з лексичним матеріалом, як аудиально, так і візуально. На уроці учні імітують використання лексичного матеріалу, перекладають та заучують його за допомоги систематизації у таблиці та адаптованих текстів [10, с. 140-147].

Також до традиційних методів реалізації лексичної компетентності відносять більш комплексні та сучасні – комбіновані методи. Зокрема, до них належать:

- комунікативний. Суть: вчитель відбирає лексичний матеріал не просто згідно соціального контексту чи мовної ситуації, а загального дискурсу – тобто набагато глибшому та ширшому рівнях. Учні вчать та засвоюють лексичний матеріал через спілкування;
- тандем-метод. Суть: власне вивчення лексичного матеріалу відбувається не за допомоги вчителя та його організаційної роботи, а інших учнів, які є носіями різних мов та культур. Характеризується залученням іноземних учнів у процес природного спілкуванні в групах з тими, для яких дана мова не є рідною. Таким чином учні обмінюються своїми знаннями про власні мови та культури [10, с. 140-147].

Отже, як нами вже було зазначено, традиційні методи реалізації лексичної компетентності є відносно прямолінійними: заучування лексики відбувається поступово за допомоги аудиальних чи візуальних засобів. Сама ж комунікація є вторинною та має на меті не скільки організувати спілкування, скільки допомогти учням запам’ятати лексичний матеріал.

Сучасні, або ж нетрадиційні методи, передбачають інтерактивність та активне використання інформаційно-комунікативні технологій навчання, тобто ІКТ. Під терміном ІКТ розуміють: «інформаційні процеси і методи роботи з інформацією, що здійснюються із застосуванням засобів обчислювальної техніки і засобів телекомунікації» [5]. Власне залучення

даних засобів часто визначається основним критерієм, який розмежовує нетрадиційні методи від традиційних [11, с. 76].

Хоча дана класифікація на перший погляд є простою та зручною, але у неї є проблеми. Наприклад, чи не перетворяться традиційні методи на сучасні, якщо по відношенню до них застосувати ІКТ? Також з обов'язкового залучення ІКТ не слідує інтерактивність, адже вона може існувати поза зазначених технологій. Через це пропонуємо, згідно нашого аналізу, визначити нетрадиційні методи як ті, в яких комунікація починає відігравати основну роль: учні вчать лексику для комунікації або певної діяльності, а не навпаки, як у традиційних методах. Таким чином обов'язкове залучення ІКТ відпадає, що дозволяє нам розділити сучасні методи дві категорії: сучасні методи з залученням ІКТ та власне без даних технологій. Почнемо з методів, які залучають ІКТ.

По-перше, варто зазначити потенційно високий рівень занурення учнів у мовний дискурс через ІКТ, яке дозволяє проводити комунікацію на будь-якому рівні та на майже на будь-якій дистанції. Також ІКТ сприяє підвищенню змістового розуміння та запам'ятовування лексичного матеріалу завдяки синкретичному навчанню: залучення візуального та аудиального сприйняття, інтерактивності в процесі взаємодії з лексичним матеріалом. Можливості, що дозволяє, наприклад, повернутися до тих моментів, які потребують доопрацювання. Отже, сучасні методи реалізація лексичної компетентності через зміну навчального процесу можуть досягти тих результатів, які не можуть досягти традиційні, звичайно, якщо до них не застосувати ІКТ [7, с. 218; 14, с. 114-116].

По-друге, треба зазначити потенційні засоби. О. Вишневський зазначає, що серед великої кількості електронних та аудіовізуальних ресурсів, які зараз використовуються в методології викладання мови, особливої уваги заслуговують:

- електронні тлумачні, перекладацькі, термінологічні, довідкові, інтерактивні, освітні словники;

- першоджерела англомовних матеріалів або в текстовому, або в візуальному, або в аудиальному, або в ігровому форматах;
- онлайн програми, веб-квести або освітні курси;
- електронні пошти, соціальні мережі та їхні групи, форуми, імідж-борди;
- месенджери та програми дистанційного зв'язку, які дозволяють уторити конференцію [3, с. 86-88].

Оскільки засобів ІКТ та електронних ресурсів стає з кожнем днем дедалі більше, відповідно зростає й кількість сучасних методів. На даний момент майже неможливо створити класифікацію, яка б включала у себе усі сучасні методи навчання іноземної мови. Таким чином, незважаючи на вже існуючі класифікації, нами були обрані саме ті методи, які мають на меті сприяння реалізації лексичної компетентності. До таких належать:

- ведення або прослуховування онлайн-подкастів – довгих та тематично навантажених дискусій, повідомлень. Суть: учні можуть або самостійно, або за вказівкою вчителя знаходити в Інтернеті тематичні подкасти у формі записаних відео, аудіо або прямих трансляцій. Часто такі подкасти публікуються на авторських сайтах чи на освітніх порталах, курсах, які можуть надавати ексклюзивний доступ. Щодо ведення, то учні можуть в якості завдання створювати власні подкасти на певні теми задля здійснення дистанційного опрацювання лексичного матеріалу вдома;
- ведення та коментування блогів. Суть: учні, знову, або самостійно, або за вказівкою вчителя знаходять тематичні блоги – специфічні сайти, які містять текстові та мультимедійні файли, що представлені в хронологічному порядку. В якості дистанційного завдання учні або можуть самостійно створювати власні блоги, де практикуватимуть вивчений лексичний матеріал, або коментувати вже існуючі блоги за відповідною темою;
- використання соціальних мереж. Суть: учень самостійно комунікує з іншими людьми або переглядає певний тематичний матеріал на обраній

ним платформі. Наприклад, соціальні мережі, такі як Twitter, Facebook, Instagram та TikTok, пропонують унікальні можливості для мовної практики та культурного занурення. Учні можуть стежити за англомовними інфлюенсерами, брати участь у розмовах, приєднуватися до груп з вивчення мови;

- використання застосунків доповненої чи віртуальної реальності. Суть: використовуючи такі засоби, як окуляри віртуальної чи доповненої реальності, учень може потрапити до віртуального майданчику, наприклад, Google Expeditions, де вчитель вводить в поле сприйняття об‘єкти, спеціально створені за допомогою комп‘ютера. На відміну від інших, ефективність даного методу прямопропорційна до засобів учня та і вчителя, які не є достатньо розповсюдженими на даний момент через їхню високу ціну;
- використання машинних онлайн-перекладачів та програм зі штучним інтелектом. Суть: або самостійно, або за вказівкою вчителя учень звертається до перекладача, як Google Translate, або програми зі зворотним зв’язком, Grammarly та Replika. Дані засоби пропонують персоналізований навчальний досвід, адаптуючись до рівня володіння мовою та стилю навчання. Ці інструменти забезпечують миттєвий зворотний зв'язок і відстежують прогрес, щоб допомогти учням ефективно вдосконалюватися;
- проходження онлайн курсів через спеціальні сайти або застосунки. Суть: учень звертається до навчальних програм, таких як Coursera та edX, задля поглиблення знань і вдосконалення мовленнєвих навичок: вивчення граматики, розширення словникового запасу. Їх перевага в тому, що вони детально розглядають відпрацьовані навички і точніше їх тренують, що дозволяє вчителю, як правило, залишити учня та дозволити йому працювати самостійно, віддавши контроль курсу [4; 9, с. 140-145; 37].

Інші сучасні методи, в яких залучення ІКТ не є обов'язковим, залишають при собі спільну характеристику інтерактивності, тому їх також називають просто інтерактивними. Нами виділяються наступні методи:

- рольова гра. Суть: учень, згідно вказівок вчителя або власного бажання, обирає певну роль, яка регламентує діяльність і поведінку. Сама гра спрямована на те, щоб, імітуючи справжні ситуації, наприклад, професійні чи побутові, учні набували умінь та навичок, необхідних для виконання різних видів практичної діяльності;
- проблемний метод. Суть: вчителем береться за основу якась реальна ситуація, або ж проблема, яку треба вирішити. Дана проблема використовується як інструмент для практичного закріплення знань учнів. У випадку з реалізацією лексичної компетентності, учень, наприклад, закріплює та систематизує вивчену лексику під час вирішення заданої проблеми;
- проектний метод. Суть: з одного боку, у своїй основі метод проектів є більш розширеним та комплексним варіантом проблемного, з іншого, кінцевою метою є не скільки вирішення проблеми, скільки грамотна побудова власне проекту. Таким чином, діяльність учня націлена з одного боку на реальний практичний результат, а з іншого, на розробку проблеми цілісно з урахуванням різних факторів і умов її рішення і реалізації результатів. Мету проекту та його структуру формують як і самі учні, так і вчитель;
- мозковий штурм. Суть: вчитель задає певну проблему, але, на відміну від проблемного чи методу проектів, головна мета є творче обговорення учнями запропоновано виказати якомога більшої кількість варіантів вирішення. Варто зазначити, що даний метод дозволяє учням висловлювати найбільш сміливі ідеї, тому, консеквентно, наявна заборона на критику на початкових етапах [1; 8; 19; 22].

Підсумовуючи, нами були розглянуті традиційні та сучасні методи реалізації лексичної компетентності. Для традиційних методів заучування лексичного матеріалу є самоціллю, в той час як комунікація виступає інструментом її досягнення. Сучасні методи ставлять комунікацію та інтерактивність на перше місце, тому й лексичний матеріал вчиться саме для ефективного проведення акту.

На перший погляд може здатися, що сучасні методи дозволяються краще реалізувати лексичну компетентність, але, на нашу думку, традиційні теж є не менш важливими. Та ж сама комунікація може мати низьку прикладну значущість, якщо обрана тематика не відповідає впровадженому в освіті компетентісному підходу. Щодо інтерактивності, то її рівень має бути не високим, адже без систематичного вивчення лексичного матеріалу в учнів не буде інструментарію для проведення комунікації на відповідному рівні. Отже, вчитель має знаходити баланс під час використання методів та зважати на навчальну мету під час їх вибору.

1.4. Ідіоматичні вирази та їх лінгвістичні особливості

Для подальшої роботи нам необхідно визначити, що таке «ідіома» та власне «ідіоматичні вирази». Оскільки ідіоматика є складним та неоднозначним явищем, є доцільним надати лінгвістичну характеристику особливостям ідіоматичним виразам задля уникнення збігів з суміжними поняттями. Для цього було вирішено порівняти ідіоматичні вирази з фразеологічними, які є найбільш суміжними до перших.

Розділення ідіом та фразеологізмів, як і їх виразів, виникла разом з «вузьким» та «широким» лінгвістичними підходами. Ідіома у «широкому» розумінні є загальним терміном для позначення багатьох видів полілексемних одиниць, значення яких неможливо передбачити за їх окремими складниками,

тому вони є семантично «непрозорими». У «вузькому» ж розумінні ідіома є сталою, метафорично або семантично непрозорою одиницею, частини якої не дають змогу визначити її основне значення в цілому [6; 17].

Історично, саме у радянській лінгвістиці мовознавці дотримувалися «вузького» підходу. У результаті чого, протягом довгого часу, ідіоми називали «фразеологічними зрощеннями», «фразеологічними єдностями» та «фразеологічними сполученнями»:

- фразеологічні зрощення – є абсолютно неподільними словосполученнями, значення котрих не залежить від їх лексичного складу чи значень компонентів;
- фразеологічні єдності – є зворотами, у яких зберігся принцип семантичної окремості компонентів;
- фразеологічні сполучення – є зворотами, які утворюються завдяки реалізації фразеологічно пов’язаних значень слів [6; 21].

В британській та американській лінгвістиці більшу популярність відігравав «широкий підхід». Представники даного підходу відносили до сфери фразеології всі стійкі сполучення слів незалежно від семантичних перетворень їхніх компонентів. Вони віднесли до складу ідіом не лише фразеологізми усіх типів, а й: кліше, прислів’я, сленгові фрази, фразові дієслова та загальновживані приказки [17; 38].

Таким чином ми можемо прослідкувати значне розширення поняття «ідіоми» порівняно з радянською парадигмою, так як ідіомами стали не лише словосполучення, а й реченнями, фразами, які, відповідно до зазначеного раніше критерію семантичної «непрозорості», мають неоднозначне чи непередбачуване значення. Але разом з цим виникає логічне питання, яке не дозволяє надати задовільне визначення, що є «ідіоматичними виразами»: як даний критерій дозволяє контекстуально використовувати носію мови ідіоматично навантажені одиниці? Логічно припустити, що, як й інші неідіоматичні вирази, ідіоми теж є прагматично навантаженими, отже мають якось задовольняти потреби носіїв мови під час комунікації [12].

На думку Ч. Фернандо, ідіоми здатні виконувати своє функціональне призначення саме завдяки конотативному складнику значення. Детально це пояснюється тим, що в основі ідіом, на відміну від ідіоматично ненавантажених відповідників, лежить механізм «мовної гри» [25, с. 75]. Для того, щоб зрозуміти, як відбувається процес подібних «мовних ігор», нам варто звернутися до когнітивістики.

М. Мінскі запровадив теорію «фреймів» задля пояснення процесу, як людина наділяє ідіому тим чи іншим значенням. Згідно теорії, людина утворює ідіому у результаті асоціювання з певною життєвою ситуацією або стереотипом, яка потім стає фреймом і на яку переноситься описово-оцінний зміст, відображаючи мову в дії [32, с. 355].

Оскільки люди сприймають світ через унікальні призми своїх мов, культур, які або пов’язані, або не пов’язані між собою, значення, яке буде надаватися ідіомі, матиме або загальний, або специфічний характер. Це означає, що деякі ідіоми будуть зрозумілі суміжним мовам та культурам через їхні зв’язки, а деякі – тільки на локальному рівні. Власне тлумачення ідіом та ідіоматичних виразів неможливе без звернення до носіїв мови та культури.

Підсумовуючи, ідіоматичні вирази, у широкому розумінні, є кліше, прислів’я, сленгові фрази, фразові дієслова, загальновживані приказки, значення яких тісно пов’язане з культурним контекстом мови, в якій існують та живаються носіями. Для не носіїв мови, або просто для тих, хто не занурений у культурний контекст, ідіоматичні вирази мають непередбачуване значення, адже окремі складники не в змозі передати конотацію цілого.

Висновки до розділу 1

Ще до появи та введення поняття лексичної компетентності, людство регулярно взаємодіяло зі словами. На першому етапі розвитку даної

компетентності основною концепцією було «звання слова», яку запропонував Дж. Річардс. Його концепція розглядала не тільки семантику, а й специфіку використання слова відповідно до варіацій функцій та мовленнєвої ситуації. Також аналізувалася зміна форми у реченнях та асоціативний ряд між одним та іншими словами в мові.

Пізніше П. Нейшен взяв за основу дану концепцію Дж. Річардса та, модифікувавши її, вивів лексичну компетентність. Не відходячи концептуально від першоджерела, він вивів три види знань: знання форми, значення та використання. Але новаторством даної концепції було поставлення слова у певний континуум ієрархічного порядку розвитку.

Паралельно, Б. Хенріксен запропонував свою концепцію лексичної компетентності, яка теж ставила слова у континуум та мала три виміри: від часткового до точного знання, глибина знання, від сприйняття до репродукції.

Поступово майбутні концепції лексичної компетентності стали розширюватися, акцентуючи увагу не на власне словах, а особливостей їх вживання у мовленнєвому середовищі. Таким чином, лексична компетентність стала визначатися як частина комунікативної.

Одним з перших про це зазначив М. Льюїс. Дане зміщення акценту отримало у нього назву лексичного підходу. Також приходить до того самого висновку й С. Дік, який також стверджує, що комунікативна компетентність включає в себе не тільки здатність інтерпретувати мовні вирази, але й здатність використовувати ці вирази відповідно до норм вживання.

Зв’язком лексичної та комунікативної компетентності стали зацікавлені й методисти – викладачі іноземних мов. Так, вітчизняні методисти О. Бігич, Н. Бориско та Г. Борецька вбачають, що лексична компетентність є здатністю людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості.

Проаналізувавши стан реалізації лексичної компетентності у середній школі, яка має триває від 5-ого до 9-ого класу, отримали наступні дані:

очікуваний рівень володіння іноземною мовою, у нашому випадку англійської, під кінець середньої школи має бути А2.

Даний рівень характеризує учня базового рівня як того, хто все ще покладаються на знайоме через ризик заплутатися, але при цьому він може формувати прості та дієві речення. Його пасивний словниковий запас сягає приблизно 1000 лексичних одиниць.

Сама ж лексична компетентність реалізується в два етапи: ознайомчий та автоматизаційний.

Для того, аби вчитель міг адаптуватися до реального рівня учнів, він має мати певний методичний запас. Власне методи реалізації лексичної компетентності поділяються на старі, класичні, та сучасні, нетрадиційні. Перші зорієнтовані власне на вивчення слова, тоді як комунікація виступає інструментом. Другі ставлять інтерактивність та комунікацію на перший місце, у той час як слова є інструментами для даного акту.

Традиційні методи наступні: перекладацько-граматичний, свідомо-практичнийуть, свідомо-порівняльний, логічний метод вродженого засвоєння граматики, прямий натуральний метод, прямий активний метод, аудіо-лінгвальний метод, аудіовізуальний метод, усний метод Г. Палмера.

Нетрадиційні можуть як залучати ІКТ, так і бути незалежними від даних технологій. Загалом до нетрадиційних методів належать: ведення або прослуховування онлайн-подкастів, ведення та коментування блогів, використання соціальних мереж, використання застосунків доповненої чи віртуальної реальності, використання машинних онлайн-перекладачів та програм зі штучним інтелектом, проходження онлайн курсів через спеціальні сайти або застосунки, рольова гра, проблемний метод, проектний метод, мозковий штурм.

Для подальшої роботи нам необхідно було визначити, що є «ідіомою» та «ідіоматичним виразом». Визначення «ідіом» залежить від лінгвістичного підходу: прихильники вузького підходу вбачали ідіоми як фразеологічні зрощення, у той час як прихильники широкого віднесли до складу ідіом не

лише фразеологізми усіх типів, а й кліше, прислів’я, сленгові фрази, фразові дієслова та загальновживані приказки.

Дотримуючись широкого підходу, ідіоматичні вирази є кліше, прислів’я, сленгові фрази, фразові дієслова, загальновживані приказки. Їх значення тісно пов’язане з культурним контекстом мови, в якій існують та живаються носіями. Для не носіїв мови або непідготовлених, ідіоматичні вирази мають непередбачуване значення.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ІДЕОМАТИЧНИХ ВИРАЗІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

2.1. Планування комплексів завдань з вивчення ідіоматичних виразів на уроках англійської мови в основній школі

Окресливши рівень володіння іноземних мов, у нашому випадку це англійська, в середній школі, давши визначення ідіоматичним виразам та пов'язавши лексичну компетентність з комунікативною, наступним кроком у нашій роботі буде планування та власне розробка комплексів завдань. Основною причиною планування та розробки саме комплексів вправ є, що, що лексична компетентність не може бути реалізована в середній школі за певну кількість уроків.

Отже, необхідними умовами даних комплексів є:

- комунікативна зорієнтованість вправ за можливості;
- вправи для адаптаційного періоду середньої школи мають відповідати рівню володіння іноземних мов А1, у той час базовий – А2;
- вправи мають базуватися на зазначених нами раніше сучасних та старих методах реалізації лексичної компетентності. Власне методи можуть використовуватися як у комбінації, так й в автономно;
- для кожного класу вправи мають бути розподілені на два етапи засвоєння лексичного матеріалу: етапи ознайомлення та автоматизації;
- основним лексичним матеріалом для вправ виступатимуть 50 відібраних ідіоматичних виразів, які можуть бути використані як самостійна одиниця, так і частина речення [додаток А].
- тематика вправ має відповідати тим, що зазначені навчальної програми для 5-9 класів з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим даних мов. Конкретно це: «Я, моя

родина, мої друзі», «Одяг», «Харчування», «Відпочинок і дозвілля», «Природа і погода», «Подорож», «Рідне місто/село», «Свята і традиції», «Покупки», «Спорт», «Шкільне життя», «Охорона здоров'я», «Кіно і театр», «Стиль життя», «Засоби масової інформації», «Музика», «Література», «Молодіжна культура», «Наука і технічний прогрес», «Робота і професія», «Україна», «Країна виучуваної мови».

У результаті, учень основної школи має не тільки ознайомитися з ідіоматичними виразами, а й як їх використовувати в комунікативній сфері на зазначені начальною програмою теми. Але варто зазначити, що нами не будуть застосовані усі теми та методи під час розробки даних комплексів завдань. Ґрунтується дане рішення на потенційно нераціональному збільшені обсягу завдань та неможливості деяких методів бути реалізованими на уроці у першу чергу через відсутність технологічного устаткування, як, наприклад, VR-окуляри та потужні комп'ютери, які б підтримували дану технологію.

2.2. Розробка комплексу завдань для учнів 5-их класів основної школи

На початку основної школи учні мають ознайомитися з ідіоматикою та виразами в цілому. Для цього вчителю необхідно надати учням базове поняття, ознайомити з певним списком ідіоматичних виразів та закріпити отриманні знання шляхом виконання практичних комунікативних завдань. Хоча надання термінологічної бази не входить у список заявлених нами умов комплексів вправ, ми мусимо почати саме з цього для успішною подальшої роботи. Загальний рівень складності є А1, а реалізація комунікативної складової на низькому рівні.

Отже вправами для **ознайомчого етапу** будуть:

- **вивчення понятійної бази:** вчитель має забезпечити учнів необхідним матеріалом, який би дозволив швидко та ефективно зрозуміти, що таке ідіоматичні вирази та які в них особливості. Критично важливим є те, аби вчитель адаптував матеріал, зробивши його чітким та настільки однозначним, наскільки це можливо, зважаючи на особливості ідіоматики. Отже, вчитель має зосередитися на головному: що таке ідіоматичні вирази, коротко описати їх особливості та надати приклади з перекладом та значенням. Інформація закріплюється через опитування [додаток Б];
- **встановлення відповідності:** базуючись на свідомо-порівняльному методів, в даній вправі учні мають встановити відповідність між ідіоматичними виразами та їхнім значенням разом з перекладом на українську мову без попереднього ознайомлення. Таким чином учні мають зрозуміти, що ідіоматичні вирази важко зрозуміти без допомоги сторонніх засобів або допомоги вчителя. Після учні через метод мозкового штурму мають висловити свої ідеї, як дані ідіоматичні вирази можна використати в будь-якій комунікативній ситуації. Вчителю не варто очікувати серйозних або чітко аргументованих відповідей від учнів через новизну матеріалу та відсутність комунікативного досвіду з англійської мови на необхідному рівні. У результаті учні не тільки отримують матеріал для вивчення, а й формують відношення до ідіоматичних виразів [додаток Б].

Для **етапу автоматизації** вправи наступні:

- **знайти співвідношення в застосунку Wordwall:** модифікуючи аудіо-візуальний методи за допомоги ІКТ, перед учнями постають ідіоматичні вирази та малюнки, які передають їхнє значення. Головна задача учня це співвіднести малюнок та ідіоматичний вираз, який би йому відповідав. Для цього завдання використовується інтерактивний застосунок Wordwall, який надає можливість прослухати вимову ідіоматичних

виразів. Сама комунікативна складова досягається роботою у парі або ж колективною перевіркою завдання. Для останнього допустиме повторне проходження вправи у застосунку [додаток Б];

- **критичне читання текстів:** беручи усний метод Г. Палмера, учням надаються маленькі та прості за складністю тексти. Задача учнів є прочитати та перекласти дані тексти, не забуваючи віднайти в них завчасно презентовані ідіоматичні вирази. Як тільки дана задача буде виконана, учні мають об'єднатися у пари та презентувати одне одному результати роботи: переклад та знайдені ідіоматичні вирази. Після цього учні презентують результати вчителю, тим самим повторюючи та заучуючи ідіоматичні вирази, які вони виділили. Головним принципом роботи є відсутність письма, тому учні мають покладатися на свою пам'ять [додаток Б].

Отже, вправи для 5-ого класу основної школи орієнтуються більше на заучування та закріплення вивчених ідіоматичних фраз. На даному етапі акцент на інтерактивність є невеликим, а комунікативна складова реалізована слабо, зважаючи на потенційний рівень учнів.

2.3. Розробка комплексу завдань для учнів 6-их класів основної школи

Відмінністю 6-ого класу основної школи від попереднього є те, що учні вже мають бути ознайомленими з певними ідіоматичними виразами та розуміти, як з ними працювати. Рівні складності завдань та реалізації комунікативної направленості залишаються майже незмінними. Отже, загальна зорієнтованість вправ на заучування залишається незмінною, поки учні не матимуть більший комунікативний досвід з англійської мови.

Вправа для **ознайомчого етапу** наступна:

- **переклад ідіоматичних виразів через онлайн застосунки**: застосовуючи метод застосування онлайн застосунків, а саме перекладачів чи штучного інтелекту, учні мають просто провести пошукову роботу та віднайти значення ідіоматичних виразів, які надав їм вчитель. Те, які саме застосунки будуть використані, вирішує або вчитель, або учні, якщо не впроваджені певні обмеження. В кінці учні діляться своїми відповідями одне з одним, утворюючи пару або групу [додаток В].

Вправа для **етапу автоматизації** наступна:

- **аналіз комунікативних ситуацій:** модифікувавши проблемний та свідомо-практичний методи, перед учнями постає завдання обрати одну або декілька ідіом, які найкраще підходять до створених вчителем комунікативних ситуацій. Оскільки вірогідним є те, що учні матимуть складнощі з моделюванням, відігріванням ролі у комунікативних ситуаціях та власне використанням ідіоматичних виразів, варто зосередитися на аргументації вибору учнями. Таким чином, зіставивши ідіоматичні вирази та ситуації, учні мають пояснити свій вибір та обговорити, як саме можна застосувати ідіому в даному контексті або в парах, або в більших групах [додаток В].

Підсумовуючи роботу над адаптаційним етапом основної школи, можемо стверджувати, що різниця між 5-им та 6-им класами полягає в незначному підвищенню рівня складності та реалізації комунікативної направленості. Головний акцент вправ адаптаційного етапу основної школи залишається незмінним, а саме ознайомлення та навчання учнів працювати з обраними ідіоматичними виразами. Таким чином вправи для 5-ого та 6-ого класів можуть бути використані взаємозамінно.

2.4. Розробка комплексу завдань для учнів 7-их класів основної школи

Першим класом в основному етапі основної школи є 7-ий, тому головне завдання, яке стоїть перед вчителем, є поступова зміна акцентів з заучування на інтерактивність, комунікацію та підняття рівня складності до А2 таким чином, щоб адаптувати учнів, не утворюючи стресових ситуацій.

Вправа для **ознайомчого етапу** наступна:

- **виправлення речень та дедукція значення ідіоматичних виразів:** змінивши логічний метод вродженого засвоєння граматики, перед учнями постають неправильно побудовані речення з ідіоматичними виразами, які вони не мають знати. Головною задачею є правильно переписати речення, знайти ідіоматичні вирази та спробувати дізнатися їх значення через. У будь-якому разі вчитель наддасть учням інформацію про значення даних виразів у вигляді таблиці [додаток Г].

Вправа для **етапу автоматизації** наступна:

- **рольова гра:** використовуючи метод рольової гри без змін, перед учнями постає завдання розіграти сцену на обрану вчителем тему, не забуваючи використати вивчені ідіоматичні вирази. Власне перевагою формату завдання у вигляді рольової гри є природний стимул використовувати учнями ідіоматичні вирази в мовлені, застосовуючи їх у діалогах, пов’язаних з реальними комунікативними ситуаціями [додаток Г].

Отже, вправи для 7-ого класу поступово змінюють акцент з простого заучування на інтерактивність та комунікативну взаємодію, але не відмовляючись від першого. Власне ідіоматичні вирази починають подаватися в аналітичній формі через моделювання ситуацій та рольові ігри.

2.5. Розробка комплексу завдань для учнів 8-их класів основної школи

Для даного класу основної школи рівень складності та комунікативна направленість завдань мають вже повністю відповідати зазначеним нами вимогам, а саме рівень складності А2 та повна реалізація комунікативної направленості. Отже, вправи будуть оптимально інтерактивними та взаємодіяти з соціальними або тематичними контекстами за вибором вчителя.

Вправа для **ознайомчого етапу** наступна:

- **написання словникового диктанту:** змінивши аудіо-лінгвальний метод, для повідомлення нових ідіоматичних виразів для учнів, вчитель може просто провести диктант, який би не орієнтувався на перевірку знань. За допомоги даної вправи учні не тільки розвиватимуть свої навички аудиального сприйняття для подальших завдань, але й краще запам’ятають ідіоматичні вирази [додаток Д].

Для **етапу автоматизації** вправи наступні:

- **колективна робота над проектом за темою вчителя:** застосовуючи проектний метод, вчитель ставить перед учнями завдання, яке орієнтоване не тільки на опрацювання ідіоматичних виразів, а й на пошук інформації, її відбір, організацію та аналіз. Для даної вправи нами буде обрана тема «Країна виучуваної мови». Отже, учні мають обрати країни, де англійська мова розповсюджена або на державному рівні, або є дуже популярною. Після цього вчитель ділить цілий клас на групи відповідно до обраних країн. Наприклад, якщо учні обрали лише три англомовні країни, то й груп буде три. Кожна група досліджує свою країну за наступними аспектами: її особливості, культурні традиції, цікаві факти. Як тільки інформація була відібрана та проаналізована, наступним завданням учнів є обрати ідіоматичні вирази, які могли описати зазначені аспекти обраної країни. Останнім завданням учнів є

презентація про обрану країну, в якій є імперативним використання ідіоматичних виразів у контексті проаналізованих аспектів. Важливим є й візуальний супровід презентації: учні мають додати ілюстрації або малюнки, що відображали б ідіоматичні вирази в контексті обраної країни. Варто зазначити, що сам фінальний результат не має бути великим, але його аспекти мають бути чітко структурованими та розподіленим и між учнями для їх реалізації [додаток Д].

Вправи для 8-ого класу мають на меті повністю відійти від простого заучування ідіоматичних виразів до їх практичного використання в різних соціальних контекстах. Також особливістю вправ є їх гнучкість: вчитель може змінювати теми, розширювати або звужувати кількість необхідної роботи, адже вона в своїй основі є інтерактивною та творчою. Таким чином, перед вчителем знімається багато обмежень.

2.6. Розробка комплексу завдань для учнів 9-их класів основної школи

Даний клас є останнім в основному етапі основної школи, тому складність та комунікативна зорієнтованість мають бути на найвищому рівні у порівнянні з попередніми вправами. Також через більшу наявність досвіду взаємодії з англомовним комунікативним середовищем, вчитель має можливість застосувати більш інтерактивні методи для реалізації вправ.

Вправа для **ознайомчого етапу** наступна:

- **мнемонічний диктант:** дана вправа є ще одним зміненим варіантом аудіо-лінгвального методу, де учням спочатку надаються нові ідіоматичні вирази з їх значеннями. Завдання учнів є запам’ятовування даних виразів та їх значення впродовж короткого проміжку часу. Як тільки час вичерпається, вчитель проводить диктант, називаючи лише

значення ідіоматичного виразу, в цей час завдання учня згадати даний вираз та записати його. Складність даної вправи, якщо й градується, то тільки за кількістю ідіоматичних виразів, які надасть вчитель учням [додаток Є].

Для **етапу автоматизації** вправи наступні:

- **пошук ідіоматичних виразів в соціальних мережах:** використовуючи соціальні мережі, вчитель намагається поглибити розуміння та вміння вживати ідіоматичні вирази в учнів, залучаючи реальний контент з обраних платформах, наприклад, Twitter, Tik-Tok чи Instagram. В даних платформах учні ж мають знайти вже вивчені ідіоматичні вирази через заголовки, хештеги та пости. Отже, учні практикуватимуться у визначенні, тлумаченні та власне пошуку ідіоматичних виразів у динамічному, інтерактивному середовищі соціальних мереж [додаток Є];
- **створення посту в соціальних мережах:** продовжуючи попередню вправу, учні мають проаналізувати знайдені ідіоматичні вирази та, застосувавши їх, створити свої власні пости чи відео в обраних платформах. Як тільки даний контент буде створено, він має бути розповсюдженим серед класу для подальшого коментування та аналізу. Фінальною частиною є саморефлексія, де учень має відповісти на низку важливих питань [додаток Є].

Підсумовуючи, вправи для 9-ого класу основної школи мають на меті не просто підвищити рівень складності, залишаючись в межах зазначених вимог, а й максимізувати реалізацію комунікативної направленості з використанням ІКТ засобів. Таким чином ми не просто дали зрозуміти, що є ідіоматичними виразами, а й як їх використовувати на практиці під час комунікації.

Висновки до розділу 2

Окресливши рівень володіння англійською мовою в середній школі та надавши визначення ідіоматичним виразам, нами були заплановані та розроблені комплекси завдань від п’ятого до дев’ятого класу. Дані комплекси вправ базуються на виведених нами вимогах: комунікативна зорієнтованість вправ за можливості; складність вправ відповідає рівням А1 та А2; вправи мають базуватися на зазначених нами раніше методах реалізації лексичної компетентності; вправи розподілені на етапи ознайомлення та автоматизації; в вправах використовуються відібрані нами 50 ідіоматичних виразів; тематика вправ відповідна до навчальної програми для 5-9 класів з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим даних мов.

Вправами для 5-ого класу основної школи є: вивчення понятійної бази, встановлення відповідності, знайти співвідношення в застосунку Wordwall, критичне читання текстів. Зважаючи на потенційний рівень учнів, дані вправи орієнтуються на заучування, у той час як інтерактивність та комунікативна складова реалізовані на слабкому рівні.

Вправами для 6-ого класу основної школи є: переклад ідіоматичних виразів через онлайн застосунки та аналіз комунікативних ситуацій. Дані вправи характеризуються незначним підвищенням рівня складності та реалізації комунікативної направленості.

Головним акцентом вправ адаптаційного етапу основної школи залишається є ознайомлення та навчання учнів працювати з обраними ідіоматичними виразами. Отже, вправи для 5-ого та 6-ого класів можуть бути використані взаємозамінно.

Вправами для 7-ого класу основної школи є: виправлення речень та дедукція значення ідіоматичних виразів та рольова гра. Починаючи з 7-ого

класу, вправи поступово змінюють акцент з простого заучування на інтерактивність та комунікативну взаємодію.

Вправами для 8-ого класу основної школи є: написання словникового диктанту, колективна робота над проектом за темою вчителя. Вправи для 8-ого класу мають на меті повністю відійти від простого заучування ідіоматичних виразів до їх практичного використання в різних соціальних контекстах.

Вправами для 9-ого класу основної школи є: мнемонічний диктант, пошук ідіоматичних виразів в соціальних мережах, створення посту в соціальних мережах. Отже, вправи для 9-ого класу основної школи підвищують рівень складності та максимізують реалізацію комунікативної направленості завдяки використанню ІКТ засобів.

Підсумовуючи, розроблені нами комплекси завдань мають поступово, але гнучко реалізувати лексичну компетентність за допомоги ідіоматичних виразів протягом усіх етапів основної школи. Основним завданням комплексів вправ є не просто дати зрозуміти учням, що собою являють ідіоматичні вирази, а й як їх використовувати на практиці під час комунікації.

ВИСНОВКИ

На першому етапі розвитку лексичної компетентності основною концепцією було «звання слова» Дж. Річардса. Відповідно до концепції, розглядалася семантика та специфіка використання слова в мовленнєвих ситуаціях.

Взявши за основу концепцію «знання слова», П. Нейшен вивів лексичну компетентність, в основу якої входили три види знань: знання форми, значення та використання. Новаторством даної концепції було поставлення слова у певний континуум ієрархічного порядку розвитку.

Б. Хенріксен запропонував свою концепцію лексичної компетентності, яка теж ставила слова у континуум та мала три виміри: від часткового до точного знання, глибина знання, від сприйняття до репродукції.

Поступово лексична компетентність стала визначатися як частина комунікативної. Одним з перших про це зазначив М. Льюїс. Дане зміщення акценту отримало у нього назву лексичного підходу. До того самого висновку й С. Дік, який також стверджує, що комунікативна компетентність включає в себе здатність використовувати ці вирази відповідно до норм вживання.

Зв’язком лексичної та комунікативної компетентності стали зацікавлені й викладачі іноземних мов. О. Бігич, Н. Бориско та Г. Борецька вбачають, що лексична компетентність є здатністю людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших.

Проаналізувавши стан реалізації лексичної компетентності у середній школі, визначили, що очікуваний кінцевий рівень володіння англійською мовою має бути А2. Даний рівень характеризує учня як того, хто покладаються на знайоме, але може формувати прості та дієві речення.

Власне лексична компетентність реалізується в два етапи: ознайомчий та автоматизаційний.

Для реалізації лексичної компетентності вчитель має володіти певним методичним запасом. Власне методи, які б релізовували лексичну компетентність можна поділити на сучасні, нетрадиційні, та старі, традиційні

Традиційними методами є: перекладацько-граматичний, свідомо-практичнийуть, свідомо-порівняльний, логічний метод вродженого засвоєння граматики, прямий натуральний метод, прямий активний метод, аудіо-лінгвальний метод, аудіовізуальний метод, усний метод Г. Палмера.

Нетрадиційними є: ведення або прослуховування онлайн-подкастів, ведення та коментування блогів, використання соціальних мереж, використання застосунків доповненої чи віртуальної реальності, використання машинних онлайн-перекладачів та програм зі штучним інтелектом, проходження онлайн курсів через спеціальні сайти або застосунки, рольова гра, проблемний метод, проектний метод, мозковий штурм.

Ідіоматичними виразами слугують кліше, прислів'я, сленгові фрази, фразові дієслова, загальновживані приказки. Їх значення тісно пов'язане з культурним контекстом мови, тому для не носіїв мови або непідготовлених, ідіоматичні вирази мають непередбачуване значення.

Для подальшої роботи нами були заплановані та розроблені комплекси завдань від п'ятого до дев'ятого класу. Вимогами для комплексів вправ є: комунікативна зорієнтованість вправ за можливості; складність вправ відповідає рівням А1 та А2; вправи мають базуватися на зазначених нами раніше методах реалізації лексичної компетентності; вправи розподілені на етапи ознайомлення та автоматизації; в вправах використовуються відібрані нами 50 ідіоматичних виразів; тематика вправ відповідна до навчальної програми для 5-9 класів з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим даних мов.

Вправами для 5-ого класу основної школи є: вивчення понятійної бази, встановлення відповідності, знайти співвідношення в застосунку Wordwall, критичне читання текстів.

Вправами для 6-ого класу основної школи є: переклад ідіоматичних виразів через онлайн застосунки та аналіз комунікативних ситуацій.

Вправами для 7-ого класу основної школи є: виправлення речень та дедукція значення ідіоматичних виразів та рольова гра.

Вправами для 8-ого класу основної школи є: написання словникового диктанту, колективна робота над проектом за темою вчителя.

Вправами для 9-ого класу основної школи є: мнемонічний диктант, пошук ідіоматичних виразів в соціальних мережах, створення посту в соціальних мережах.

Підсумовуючи, розроблені комплекси завдань мають поступово реалізувати лексичну компетентність за допомоги ідіоматичних виразів протягом усіх етапів основної школи. Спочатку комплекси вправ орієнтуються на просте заучування, яке переростає в інтерактивні та комунікативно навантажені завдання. Основним завданням комплексів вправ є не просто повідомити про ідіоматичні вирази, а й як їх використовувати на практиці під час комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бичківська М. Використання інтерактивних методів навчання у процесі формування комунікативної компетенції учнів на уроках англійської мови. Івано-Франківськ: Наукові записки Національного університету «Острозька академія», № 1, 2017. С. 48–52.
2. Бігич О., Бориско Н., Борецька Г. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: навч. посіб. / за ред. С. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
3. Вишневський О. Методика навчання іноземних мов: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 206 с.
4. Гаврилюк Н. Принципи навчання лексиці на заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми, № 41, 2015. С. 240–244.
5. Герасименко І. Створення навчального курсу в системі електронного навчання на базі Moodle: педагогічний альманах. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», № 16, 2012. С. 109–115.
6. Денисенко С. Концепт мовної картини світу і сучасні дослідження фразеології. Житомир: Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2010. С. 3–6.
7. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навч. Посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
8. Киливник В. Рольова гра як один з методів активного навчання студенітв іноземній мові. URL : http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/21.pdf (дата звернення: 27.09.2024)
9. Кравчина Т. Види інтерактивних методів навчання англійської мови для студентів технічних спеціальностей. URL :

https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/145/228 (дата звернення: 25.09.2024)

10. Кузьменко О. Змішане навчання як інноваційна форма організації навчального процесу в школі. Тернопіль: Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Педагогіка», № 3, 2017. С. 140–147.
11. Мартинова Р. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов. Київ: Вища школа, 2004. 454 с.
12. Мосейчук О. Проблема визначення кордонів ідіоматики. Житомир: Житомирський державний університет, 2004. С. 1.
13. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5 – 9 класи. URL : https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf (дата звернення: 14.09.2024)
14. Осін А. Мультимедіа в освіті: контекст інформатизації. Львів: Новий світ, №2, 2004. С. 35-38.
15. Порадник для вчителя НУШ. URL : https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf (дата звернення: 27.08.2024)
16. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2657-VIII. Дата оновлення: 16.08.2023. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n186 (дата звернення: 27.08.2024)
17. Святчик В. Структура та функції заголовків англомовних текстів. Хмельницький: Хмельницький національний університет. 2004. С. 93–94.
18. Типи загальноосвітніх та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти. URL : https://xn--80aagahqwyibe8an.com/zakon-ukrajiny/stattya-tipi-zagalnoosvitnih-inshih-navchalnih-61212.html (дата звернення: 14.09.2024)

19. Щербина С. Застосування проектного методу у викладанні іноземної мови у вищому навчальному закладі. URL : https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/4357c85b-7131-4a19-bcc3-64757980ba43/content (дата звернення: 27.09.2024)
20. Що таке компетентнісний підхід у навчанні – відповідає Державна служба якості освіти. URL : https://nus.org.ua/questions/zo-take-kompetentnisnyj-pidhid-u-navchanni-vidpovidaye-derzhavna-sluzhba-yakosti-osvity/ (дата звернення: 28.08.2024)
21. Яблочнікова В. Ідіоматичні вирази англійської мови та особливості їх перекладу. Збірник наукових праць «Філологічні науки. Південний архів», 2017. С. 218–220.
22. Як і коли застосовувати проблемне навчання. URL : https://nus.org.ua/view/yak-i-koly-zastosovuvaty-problemne-navchannya-problem-based-learning/ (дата звернення: 28.09.2024)
23. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Strasbourg, 2020. 278p.
24. Dik S. The theory of Functional Grammar. Part 1: the structure of the clause. Berlin: Mouton de Gruyter, 1997. 509p.
25. Fernando C. Idioms and Idiomaticity. Oxford: Oxford University Press, 1996. 265p.
26. Goulden R., Nation P., Read J. How large can a receptive vocabulary be? Applied Linguistics, № 11, 1990. pp. 341–363.
27. Hazenberg S., Hulstun H. Defining a minimal receptive second language vocabulary for non-native university students: An empirical investigation. Applied Linguistics, № 17, 1996. pp. 145–163.
28. Henriksen B. Three dimensions of vocabulary development. Cambridge: Studies in Second Language Acquisition, № 2, 1999. pp. 303–317.
29. Hirsh D., Nation P. What vocabulary size is needed to read unsimplified texts for pleasure? Reading in a foreign language, № 8, 1992. pp. 689–696.

30. Lewis M. Implementing the Lexical Approach. Putting Theory into Practice. Andover: Heinle Cengage Learning, 1997. 296p.
31. Lewis M. The Lexical Approach. The State of ELT and a Way Forward. London: Heinle Cengage Learning, 1993. 200p.
32. Minsky M. Frame-system Theory. Thinking: Readings in Cognitive Science. Cambridge: Cambridge University Press, 1983. pp. 355–376.
33. Nagy W., Anderson R. How many words are there in printed school English? Reading Research Quarterly, № 19, 1984. pp. 304–330.
34. Nation P. Learning vocabulary in another language. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 470p.
35. Nation P. How large a vocabulary is needed for reading and listening? Canadian Modern Language Review, № 63, 2006. pp. 59–82.
36. Nation P. Research into practice: Vocabulary. Language Teaching, № 44, 2011. pp. 529–539.
37. Oyyappan D. Role of Digital Communication in Learning the English language. Petaling Jaya: Faculty of Business Lincoln University College, № 1, 2024. pp. 258–273.
38. Richard A. NTC's dictionary of American slang and colloquial expressions. Chikago: NTC Publishing Group, 1991. 576p.
39. Richards J. Vocabulary in language teaching. Cambridge: Cambridge university press. 2001. 90p.
40. Richards J. The role of vocabulary teaching. TESOL Quarterly, № 10, 1976. pp. 77–89.

ДОДАТКИ

Додаток А

Список часто вживаних ідіоматичних виразів:

№	Ідіома	Значення	Використання
1.	A blessing in disguise	хороша річ, яка спочатку здавалася поганою.	як частина речення
2.	A dime a dozen	щось, що є дуже низької ціни, дуже розповсюджене.	як частина речення
3.	Beat around the bush	уникати того, що справді мається на увазі, зазвичай через те, що інформація є незручною.	як частина речення
4.	Better late than never	цінність дії є вищою навіть тоді, коли зроблена невчасно, ніж ніколи.	самостійна одиниця
5.	Bite the bullet	завершити дію неминучого характеру.	як частина речення
6.	Break a leg	побажання вдачі.	самостійна одиниця
7.	Call it a day	перестати працювати над чимось.	як частина речення

№	Ідіома	Значення	Використання
8.	Cut somebody some slack	бути помірно поблажливим, не критичним.	як частина речення
9.	Cutting corners	робити щось недоброякісно через брак ресурсів, часу.	як частина речення
10.	Easy does it	заспокоїтися.	самостійна одиниця
11.	Get out of hand	вийти з-під контролю.	як частина речення
12.	Get something out of your system	зробити те, що давно хотів або те, що не дає тобі спокою.	як частина речення
13.	Once in a blue moon	мало вирогідне, рідке.	самостійна одиниця
14.	Give someone the benefit of the doubt	вірити в щось хороше про когось, а не погане, коли є можливість зробити і те, і інше.	як частина речення
15.	Go back to the drawing board	почати знову.	як частина речення
16.	Hang in there	не здаватися.	самостійна одиниця
17.	Hit the sack	йти спати.	як частина речення

№	Ідіома	Значення	Використання
18.	It's not rocket science	щось, що не є дуже складним.	самостійна одиниця
19.	Let someone off the hook	не притягувати до відповідальності когось.	як частина речення
20.	Make a long story short	розказувати коротко.	як частина речення
21.	Miss the boat	дуже пізно, сильно запізнитися.	як частина речення
22.	No pain, no gain	результат потребує дій для його досягнення.	самостійна одиниця
23.	On the ball	бути дуже уважним та відкритим до нових ідей.	як частина речення
24.	Pull someone's leg	жартувати з кимось	як частина речення
25.	Pull yourself together	заспокоюватися	самостійна одиниця
26.	A bird in the hand is worth two in the bush	ті предмети, що є у розпорядженні, є цінніщим, ніж ті, яких нема, але потенційно можуть зв’язитися.	самостійна одиниця

№	Ідіома	Значення	Використання
27.	A penny for your thoughts	ділитися думками.	самостійна одиниця
28.	A penny saved is a penny earned	гроші, які заощаджуються, можуть бути накопичені та витрачені згодом.	самостійна одиниця
29.	A perfect storm	найгірша ситуація	як частина речення
30.	A picture is worth 1000 words	наочна демонстрація чогось є цінніщою, ніж його опис.	самостійна одиниця
31.	Actions speak louder than words	дії повідомляють інформацію про людину краще, ніж слова.	самостійна одиниця
32.	Add insult to injury	робити погану ситуацію гіршою.	як частина речення
33.	Barking up the wrong tree	помилятися, шукати в помилковому місці.	як частина речення
34.	Birds of a feather flock together	погані люди тягнуться до інших поганих людей.	самостійна одиниця

№	Ідіома	Значення	Використання
35.	Bite off more than you can chew	брати на себе зобов'язання, які не можна виконати.	як частина речення
36.	Break the ice	налагоджувати контакт з людьми, змушувати їх відчувати себе більш комфортно під час комунікації.	як частина речення
37.	By the skin of your teeth	з дуже невеликим відривом.	як частина речення
38.	Comparing apples to oranges	порівнювати речі, які неможливо порівняти.	як частина речення
39.	Costs an arm and a leg	дуже дорогий.	як частина речення
40.	Do something at the drop of a hat	робити дію, попередньо не обдумавши її, спланувавши.	як частина речення
41.	Do unto others as you would have them do unto you	ставитися до людей чесно, відповідно до їх дій до тебе.	самостійна одиниця

№	Ідіома	Значення	Використання
42.	Don't count your chickens before they hatch	не розраховувати на виключні події, які б позитивно могли вплинути на ситуацію.	самостійна одиниця
43.	Don't cry over spilt milk	немає сенсу думати про те, що трапилося і не може бути виправленим.	самостійна одиниця
44.	Don't give up your day job	краще продовжувати робити те, що добре виходить, ніж пробувати щось нове.	самостійна одиниця
45.	Don't put all your eggs in one basket	ризикувати.	самостійна одиниця
46.	Every cloud has a silver lining	позитивні речі з’являються після негативних.	самостійна одиниця
47.	Get a taste of your own medicine	відповідати рівноцінно поганою дією на іншу погану дію, яку тобі заподіяли.	як частина речення

№	Ідіома	Значення	Використання
48.	Give someone the cold shoulder	ігнорувати когось.	як частина речення
49.	Go on a wild goose chase	робити щось, що не має сенсу.	як частина речення
50.	Good things come to those who wait	бути терплячим.	самостійна одиниця

Додаток Б

Комплекс завдань для учнів 5-их класів основної школи

Task 1. Learning the general information.

A. Read the general information about idiomatic phrases. Then look at the image to reinforce the concept.

Idiomatic phrases are expressions that have an indirect, often figurative meaning. Idiomatic phrases include clichés, proverbs, slang phrases, phrasal verbs, and common sayings. Their meaning is strongly connected to the culture of the language. To find out the meaning of an idiomatic phrase you must use a dictionary for idioms or search online.

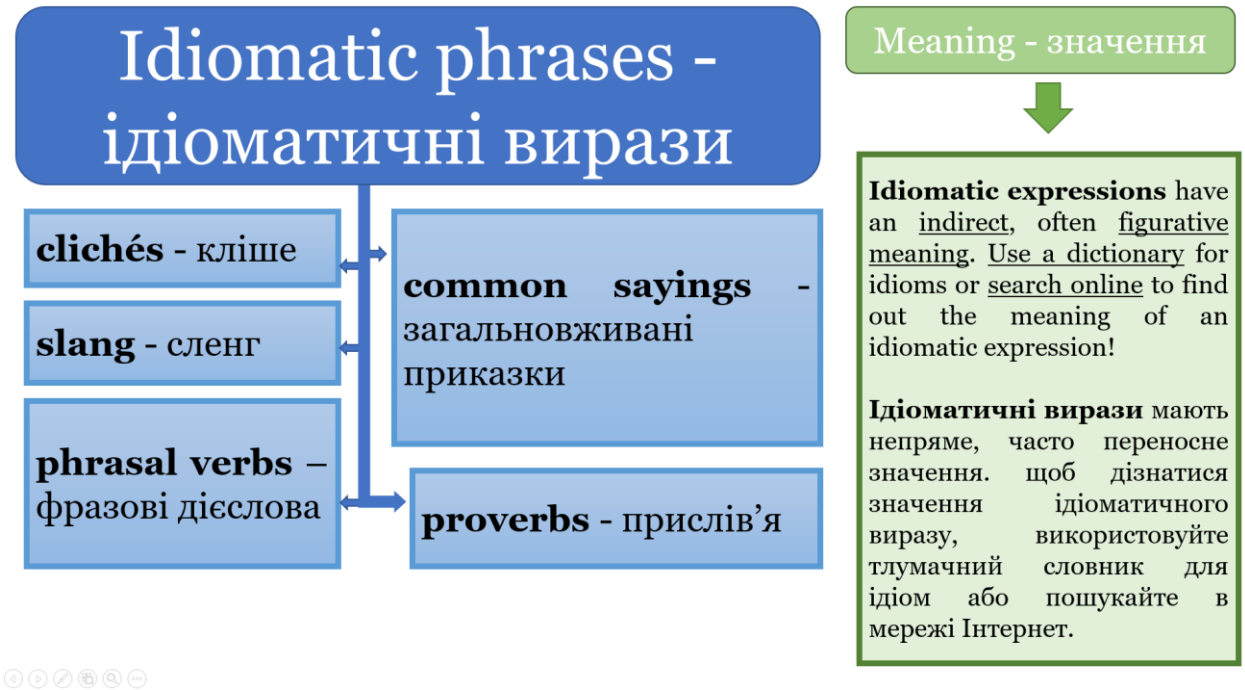

Мал. Б. 2.1. General information about idiomatic phrases

B. Answer the questions.

1. What are idiomatic phrases?
2. How can the meaning of an idiomatic phrase be described?
3. What must you do to find out the meaning of an idiomatic phrase?

4. Can you give an example of an idiomatic phrase in your native language or English?

Task 2. Matching up.

A. Match up the idiomatic phrases and their definitions in Ukrainian.

Idiomatic phrases		**Meaning**	
1.	*Bite the bullet*	**A.**	*завершити дію неминучого характеру.*
2.	*Break a leg*	**B.**	*вийти з-під контролю.*
3.	*Get out of hand*	**C.**	*побажання вдачі.*
4.	*Hang in there*	**D.**	*найгірша ситуація.*
5.	*Hit the sack*	**E.**	*налагоджувати контакт з людьми, змушувати їх відчувати себе більш комфортно під час комунікації.*
6.	*Miss the boat*	**F.**	*результат потребує дій для його досягнення.*
7.	*No pain, no gain*	**G.**	*бути дуже уважним та відкритим до нових ідей.*
8.	*On the ball*	**H.**	*йти спати.*
9.	*A perfect storm*	**I.**	*дуже пізно, сильно запізнитися.*
10.	*Break the ice*	**J.**	*не здаватися.*

B. Think about the communicative situations where you can use these idiomatic phrases.

Task 3. Matching up.

Follow the link below, work in pairs and match up the pictures and the idiomatic phrases.

The link: https://wordwall.net/resource/82603884/exercise-for-5th-grade2

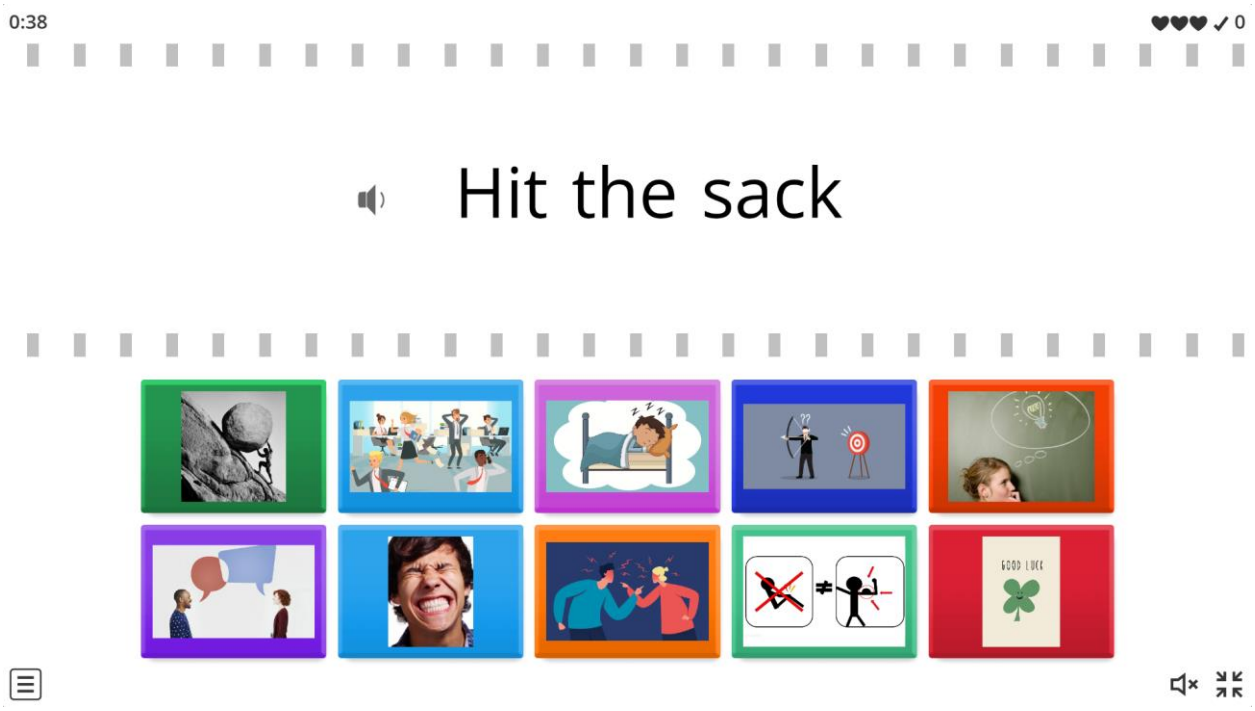

Мал. Б. 2.2. Matching up exercise in the Wordwall app.

Task 4. Critical reading.

A. Split up in groups or pairs. Read the texts and find all the idiomatic phrases. Afterwards, translate the texts and present the results of your work to your partner or partners.

Text № 1

«*At my last job, I had to bite the bullet and work on a difficult project with a tight deadline. It wasn't easy, but I stayed focused and finished it on time. In the end, my boss appreciated my effort. Sometimes, you just have to push through challenges.*»

Text № 2

«*Before my first big presentation, my teammate said, "Break a leg!" I was nervous, but their encouragement made me smile. The presentation went well, and I got good feedback. Positive words really help in stressful moments.*»

Text № 3

«*Last week, we had a perfect storm at work: our main system crashed, half the team was out sick, and an important client was waiting for results. It was chaos, but we worked together and solved everything. Teamwork makes tough times easier.*»

Text № 4

«*On my first day at a new office, my coworkers broke the ice by inviting me to lunch. We laughed and shared stories, and I felt more comfortable. A friendly start makes a big difference in a new environment.*»

Text № 5

«*At work, my boss said I was on the ball when I spotted a mistake in the project before it was too late. Paying attention to details really saved us a lot of trouble. Being alert is so valuable in any job.*»

Text № 6

«*I wanted to join a great online course, but I missed the boat because I didn't register on time. Now I'll have to wait for it to open again. This taught me to act quickly when there's a chance to learn something new.*»

Text № 7

«*After finishing a 12-hour shift at the restaurant, I couldn't wait to hit the sack. I was completely exhausted! The next morning, I felt refreshed and ready to work again. Sleep is so important when you're busy.*»

B. Present the results of your work to your teacher. Focus on the idiomatic phrases and repeat them after the teacher for multiple times.

Додаток В

Комплекс завдань для учнів 6-их класів основної школи

Task 1. Online searching.

A. Search and write down the meaning of the idiomatic in the table. You can use idiomatic dictionaries or search for the meaning directly by using browser of any accessible kind.

Idiomatic phrases		**Meaning**
1.	*Add insult to injury*	
2.	*Pull someone's leg*	
3.	*Pull yourself together*	
4.	*It's not rocket science*	
5.	*Make a long story short*	
6.	*Call it a day*	
7.	*A blessing in disguise*	
8.	*Beat around the bush*	
9.	*Better late than never*	
10.	*Cutting corners*	

B. Split up in pairs or groups and share the answers with each other.

Task 2. Matching up the idiomatic phrases and the situations.

A. Revise the idiomatic phrases.

Idiomatic phrases		**Meaning**
1.	*Add insult to injury*	*робити погану ситуацію гіршою.*
2.	*Pull someone's leg*	*жартувати з кимось.*
3.	*Pull yourself together*	*заспокоюватися.*
4.	*It's not rocket science*	*щось, що не є дуже складним.*
5.	*Make a long story short*	*розказувати коротко.*

6.	*Call it a day*	*перестати працювати над чимось.*
7.	*A blessing in disguise*	*хороша річ, яка спочатку здавалася поганою.*
8.	*Beat around the bush*	*уникати того, що справді мається на увазі, зазвичай через те, що інформація є незручною.*
9.	*Better late than never*	*цінність дії є вищою навіть тоді, коли зроблена невчасно, ніж ніколи.*
10.	*Cutting corners*	*робити щось недоброякісно через брак ресурсів, часу.*

B. Split up into pairs or groups. Read the texts and match up the number of the idiomatic phrases with the situations they describe. More than one variant is possible.

Text № 1

You trained for the competition. But before the competition, you were informed that it would be more difficult than expected. Although it was challenging, your efforts paid off. __

Text № 2

You are in a difficult situation, but a friend comes to you... To give you some important but also sad news. At first, your friend upset you, but then you realize that without this news, it could have been worse. __

Text № 3

You avoided an unpleasant conversation with a family member for some time. But you decide to talk to him or her before it becomes a big problem. __

Text № 4

You have a difficult job. No matter how hard you try, you can't finish it on time. In order not to fail, you start to make some aspects less detailed, perhaps even ignoring some problems. When the job is finished, you realize that there is nothing more you can do and turn it in. __

Text № 5

You were asked to explain important information to another person. You thought the information was simple and shouldn't cause any problems for the person you are supposed to explain it to. So, you kept the information brief. __

Додаток Г

Комплекс завдань для учнів 7-их класів основної школи

Task 1. Correction of the sentences.

A. Each sentence below contains a grammatical mistake involving an idiom. Rewrite the sentence correctly.

Wrong: He break the ice with a funny story.

Correct: _____.

Wrong: Cutting corners is never a good idea because it's lead to problems.

Correct: _____.

Wrong: She said that lose her phone was a blessing in disguise.

Correct: _____.

Wrong: You must bite the bulleting and take the exam.

Correct: _____.

Wrong: Actions speaks louder than words, especially now.

Correct: _____.

B. Find in these sentences idiomatic phrases. Try to deduce their meaning by translating the correct sentences. Once you are done, inform the teacher and check your answers.

Task 2. Roleplaying.

A. Imagine you are at a big sale, and each of you has a role to play. Your task is to discuss the products using idioms to convince others to buy or not buy something.

For example:

- **seller:** convinces customers to buy goods by explaining their benefits, even though some of them **cost an arm and a leg** or of poor quality – **a dime a dozen**;

- **buyer 1:** chooses a product and doubts whether to buy it. For example, the product looks attractive but is expensive, and the buyer decides to stop **biting the bullet**;
- **buyer 2:** discusses the product with the seller and buyer 1, expresses his doubts or admiration, for example, criticizes the product for its low quality because the manufacturer **cut corners**.

Додаток Д

Комплекс завдань для учнів 8-их класів основної школи

Task 1. Dictation writing.

Listen to the teacher and write the dictation by filling up the table.

	Idiomatic phrases	**Meaning**
1.	*Don't count your chickens before they hatch*	*не розраховувати на виключні події, які б позитивно могли вплинути на ситуацію.*
2.		*позитивні речі з'являються після негативних.*
3.		
4.		
5.	*Once in a blue moon*	
6.		*бути терплячим.*
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.	*Comparing apples to oranges*	

Task 2. Project making.

A. Think about any English-speaking country then choose one. Once you are satisfied with your choice, inform the teacher.

B. Split up into groups according to the countries you have chosen. Read the general information about the project: goals and requirements. Then look at the image to reinforce the concept.

Goals of the project:

1. each group researches its own country and its aspects: its peculiarities, cultural traditions, and interesting facts;
2. think about idiomatic phrases that can describe the aspects of your country**.** For example, «once in a blue moon» can be used for Australia, as it rarely snows there.

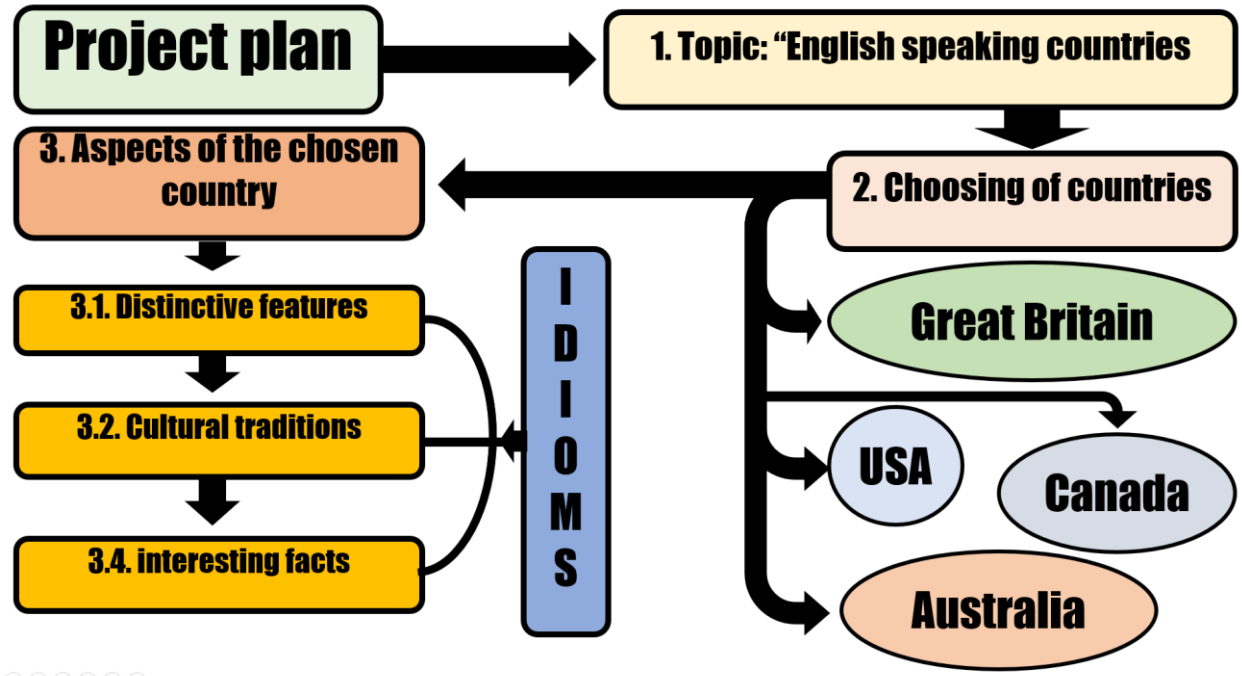

Мал. Г. 4.1. Project plan.

C. Once you analyzed and gathered the information about the aspects of the chosen country, prepare a presentation in Power Point. There must be illustrations or drawings that would depict idiomatic phrases in the context of the chosen country.

Мал. Г. 4.2. Example of the aspect realization.

Додаток Є

Комплекс завдань для учнів 9-их класів основної школи

Task 1. Mnemonic dictation.

A. Look at the idiomatic phrases and their meaning for one minute. Try to remember as much idiomatic phrases as you possibly can.

Idiomatic phrases		Meaning
1.	*By the skin of your teeth*	*з дуже невеликим відривом.*
2.	*Costs an arm and a leg*	*дуже дорогий.*
3.	*Barking up the wrong tree*	*помилятися, шукати в помилковому місці.*
4.	*Bite off more than you can chew*	*брати на себе зобов'язання, які не можна виконати.*
5.	*A penny for your thoughts*	*ділитися думками.*
6.	*Actions speak louder than words*	*дії повідомляють інформацію про людину краще, ніж слова.*
7.	*Don't cry over spilt milk*	*немає сенсу думати про те, що трапилося і не може бути виправленим.*
8.	*Get a taste of your own medicine*	*відповідати рівноцінно поганою дією на іншу погану дію, яку тобі заподіяли.*
9.	*Give someone the cold shoulder*	*ігнорувати когось.*
10.	*Let someone off the hook*	*не притягувати до відповідальності когось.*

B. Once the time is up, close the table with the idiomatic phrases, listen to the teacher and write the dictation by filling up the second half-blank table.

Meaning		**Idiomatic phrases**
1.	не притягувати до відповідальності когось.	
2.	ігнорувати когось.	
3.	відповідати рівноцінно поганою дією на іншу погану дію, яку тобі заподіяли.	
4.	немає сенсу думати про те, що трапилося і не може бути виправленим.	
5.	ділитися думками.	
6.	дії повідомляють інформацію про людину краще, ніж слова.	
7.	брати на себе зобов'язання, які не можна виконати.	
8.	помилятися, шукати в помилковому місці.	
9.	дуже дорогий.	
10.	з дуже невеликим відривом.	

C. After the dictation is done, look at your results. If there is at least one wrong answer, look at the idiomatic phrases for one minute and ask the

teacher to do the dictation again. The task is over when there are no wrong answers.

Task 2. Social media searches.

A. Choose one of the following platforms: Twitter, Instagram, or Tik-Tok. Then search for posts, captions, or tweets where at least one learned idiomatic phrase is used. For that you write the idiomatic phrase in the search bar.

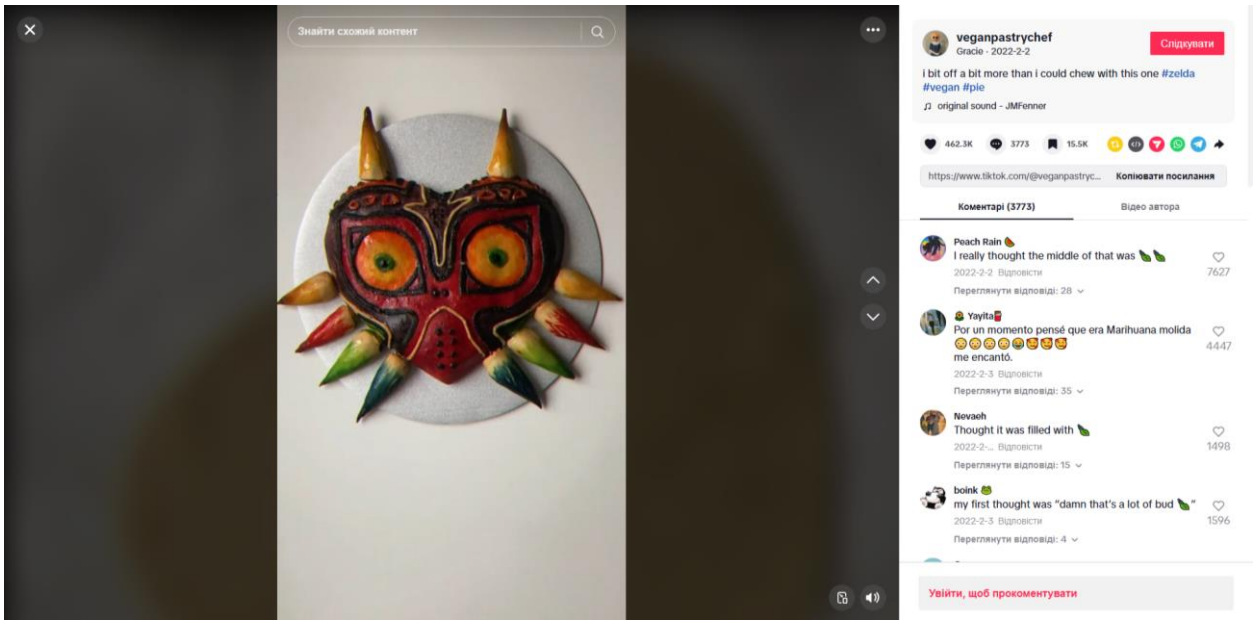

Мал. Є. 5.1. Usage of the idiomatic phrase in a Tik-Tok video.

B. Once you found the idiomatic phrase, make a screenshot or note down the sentence, ensuring you understand how the idiom is used. Then, submit your findings in a classroom group or a chat.

Task 3. Creation of posts in social medias.

A. For each idiom you found in the previous exercise, answer the following questions.

1. What does the idiom mean in the context of the post?
2. Could it have been expressed differently? Rewrite it using simpler language.

3. Does the post reflect correct usage of the idiom? Why or why not?

B. Choose one idiom and create a social media post or caption using it.

For example:

1. **Instagram Caption:** «The week was tough! Got everything done by the skin of my teeth! #LifeIsHard, #EnglishIdioms»;
2. **Twitter Post:** «Starting my new job today! I hope my actions will speak louder than my social anxiety. #NewBeginnings, #EnglishIdioms»;
3. **Tik-Tok Caption:** «POV: When they get the taste of their own medicine! #LessonLearned, #EnglishIdioms».

C. Post and share your caption in the class chat. Then, review two classmates' posts and leave a comment or reply using another idiom.

For example:

If your classmate posts about «A penny for your thoughts» you might comment:

«*Great idea! Still, remember that actions speak louder than words!*»

D. Write a short reflection (3–5 sentences) on the exercise. Answer the following questions.

1. How did social media help you understand idioms better?
2. Which idiom was the easiest to understand and use? Why?
3. How do you think idioms improve your English communication skills?